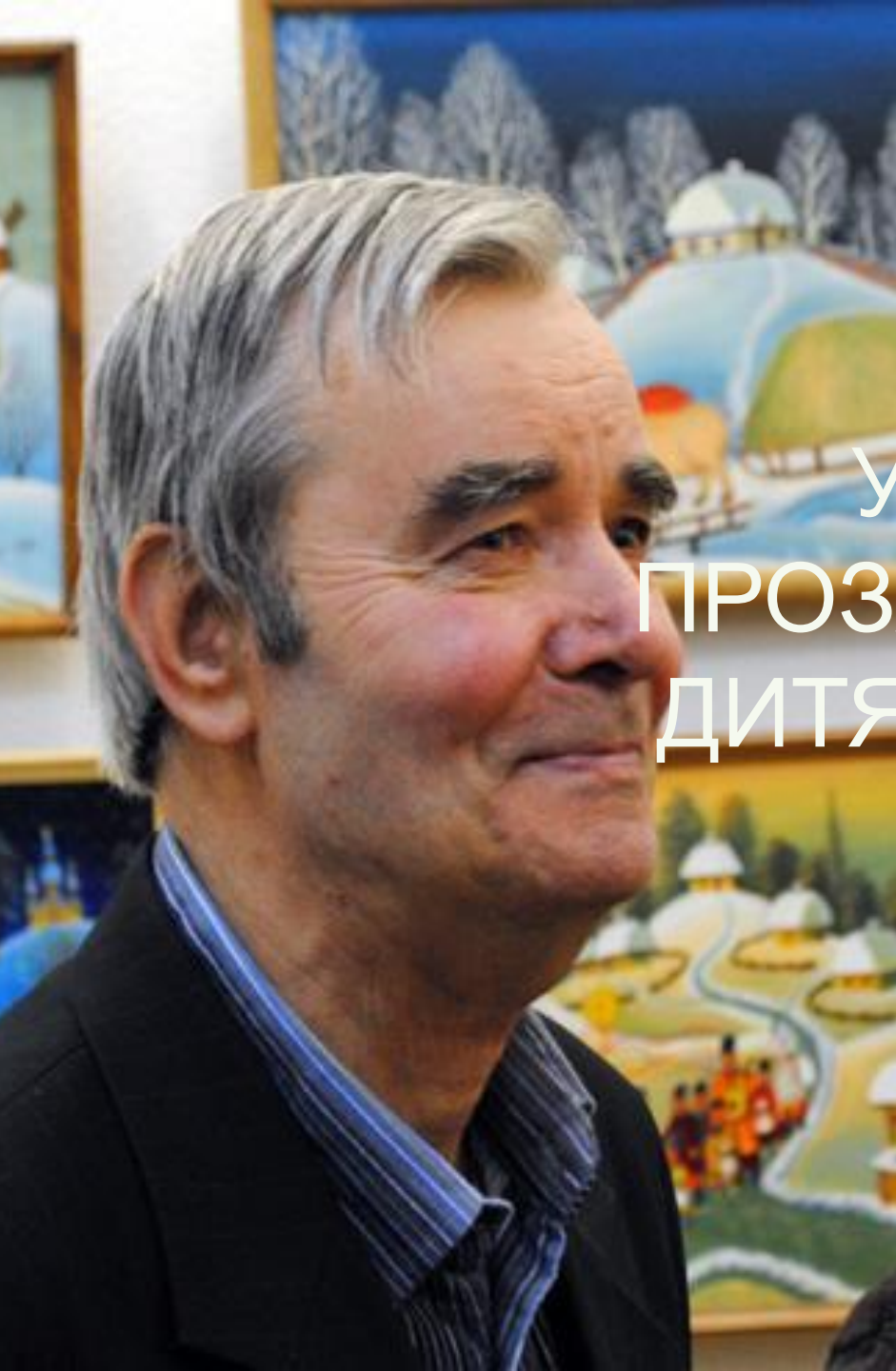

Презентація до
історичного роману В.
Рутківського
“Джури козака Швайки”

Підготував
Тарас Березняк
учень 6-а класу

**ВОЛОДИМИР
РУТКІВСЬКИЙ**

**УКРАЇНСЬКИЙ ПОЕТ,
ПРОЗАЇК, ЖУРНАЛІСТ,
ДИТЯЧИЙ ПИСЬМЕННИК**

(18 КВІТНЯ 1937)

ЖИТТЕПИС

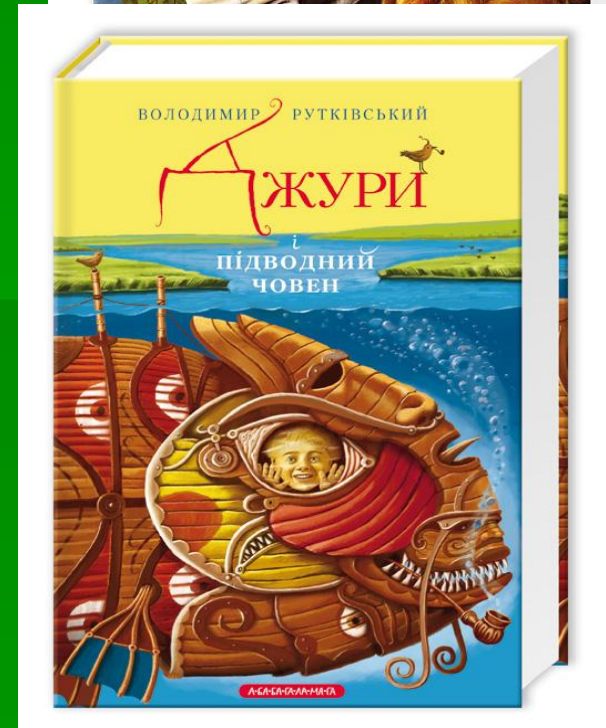
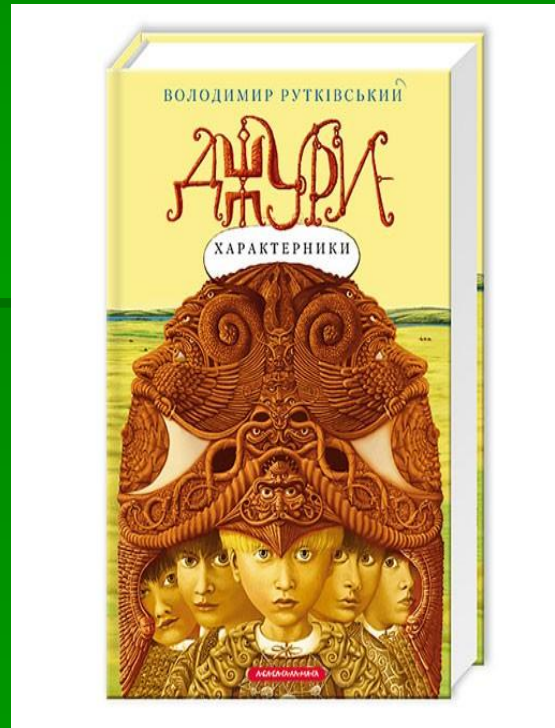
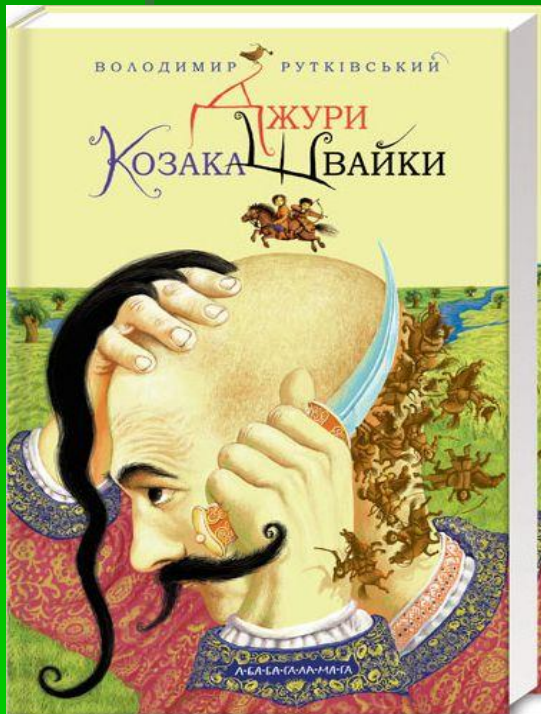
- Народився 18 квітня 1937 року у с. Хрестителеве на Черкащині.
- 1955 року вступив до Одеського інституту харчової і холодильної промисловості. За два роки перевівся до Одеського політехнічного інституту.
- 1973 року вступив на дворічні Вищі літературні курси в Москві.
- Працював в Одеському обласному телерадіокомітеті, газеті “Одеські вісті”.
- Живе і працює в Одесі.

Що сформувало особистість письменника та де В. Рутківський був пів століття?

- – *“...Історія здавна вабила В. Рутківського. У школі навіть очолював археологічний гурток, який брав участь у розкопках найдавнішого поселення України в околицях рідного села. Його манить те, що досі залишається невідомим: чому Іллю Муромця (а в історичній літературі вживається і Муровець), який похований у Києво-Печерській Лаврі, повністю собі «привласнила» Росія? ...”*
- *...Про творчість В. Рутківського український читач дізнався зовсім нещодавно, хоча його творчий стаж – більше ніж півстоліття. У 2010 році роман письменника „Джури-характерники” став переможцем книжкового рейтингу від „Літакценту”, а роман “Джури козака Швайки” та повість “Потерчата” були відзначені „Книжкою року-2009” та Бі-Бі-Сі. Починаючи як поет, пан Володимир став дитячим письменником, якого, до речі, радо прийняла Москва, а українські видавництва натомість відкинули...”*

Історична тетралогія

- “Джури козака Швайки” (2007),
- “Джури-характерники” (2009)
- “Джури і підводний човен ” (2010)
- «Джури і Кудлатик» (2015) — четвертий роман трилогії відомого українського письменника Володимира Рутківського «Джури», за яку її автора удостоєно Шевченківської премії. З появою цього «незапланованого» роману трилогія стала тетралогією.
- У 2012 році за написання трилогій «Джури» В.Рутківський був нагороджений Національною премією України ім. Т.Шевченка

Історичний роман “ДЖУРИ КОЗАКА ШВАЙКИ”

- Усі ми знаємо імена Северина Наливайка, Богдана Хмельницького, Івана Мазепи. А ким були найперші козаки? Звідкіля вони взялися? На ці запитання ти знайдеш відповідь у історичному романі Володимира Рутківського — одного з найблисучіших сучасних українських дитячих письменників. Його дивовижні герої — Грицик та малий волхв Санько, юний богатир Демко Дурна Сила, його мама-велетка, невломий козак Швайка зі своїм вірним вовком Барвінком та їхні численні друзі — з честю виходять із найскладніших ситуацій. А небезпека чигає на кожному кроці, а надто, коли ти зважився підняти шаблю на могутню татарську орду, а за твоєю спиною — майже нікого...
- А й справді — як воно виникало, отце унікальне лицарство? Хто були ті перші відчайдухи, що поселялися на Дніпрі на межі з Диким полем? Історики дають вельми скупі відомості. Що ж, якщо мовчить наука, то своє слово скажуть письменники. В.Рутківський пише роман „Джури козака Швайки”. Але й цьому, нині вже хрестоматійному твору довелося пройти чимало випробувань.
- Роками він лежав незапитаний у письмовому столі. До кого тільки не звертався автор! Нарешті у 2006 р. Володимира Рутківського познайомили з найвідомішим дитячим видавництвом України „А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА”. Іван Малкович про одеського літератора, якому вже йшов 70-й рік, нічого не чув, рукопис узяв радше з увічливості. Козацька сага ще довгенько припадала порохом у видавництві, поки однієї ночі Малкович не задзвонив схвильовано в Одесу зі словами: „Геніально! Будемо друкувати”.
- Це стало поворотним пунктом у долі письменника. Ілюстрації до книжки малював один із найталановитіших українських ілюстраторів – Максим Паленко, котрий живе у Дніпропетровську і сам виглядає як козарлюга з історичних романів.
- „Джури козака Швайки”, які вийшли 2007 року, стали подією і першою книжкою Володимира Рутківського, яку нарешті прочитала Україна. (Нагадаємо, що перша журнальна публікація «Джур» відбулася ще 1995 року в «Однокласнику». За 12 років оприлюднений текст так нікого і не зацікавив!). А поміж тим, динамічний, захопливий сюжет, самобутні образи, вкраплення фольклору, правдоподібність історичних колізій, багата мова, легкий стиль – усе це робили твір справжнім відкриттям. „Ого, які в нас є автори!” – чулося звідусіль. Про Рутківського заговорили.
- Іван Малкович відразу домудрував, що „Джури” – це всерйоз і надовго. Він пропонує письменнику продовжити розповідь про козака-характерника Швайку та його юних помічників — Грицика і Санька. Після роздумів Володимир Рутківський погоджується.

- Роман присвячений зародженню козацтва в Україні. Разом із його героями — малими Саньком і Грициком, юним богатирем Демком, козаком-розвідником Швайкою, волхвом Кудьмою, читачі потрапляють у вир карколомних, небезпечних, часом незвичайних, пригод. Вдаючись подекуди до фантастичних моментів (як-от, незвичайні здібності Санька, приручені дідом Кудьмою вовки), письменник розкриває вічне прагнення українців до волі, яке змушувало їх виступати проти утисків польської шляхти і підіймати шаблю на татарську орду навіть тоді, коли за спиною не було майже нікого. Легко помітити, що історичних осіб та видатних подій в новому романі В. Рутківського немає, але розповідь про зародження козацьких традицій ведеться так майстерно, що читач починає себе відчувати сучасником мужнього та винахідливого Швайки та його відданих і хоробрих джур.

Майбутнє сходить чорною сівбою.
Що я додав до того врожаю?
Усі держави б'ються між собою.
Ми ж за державу билися своєю.

Л. Костенко

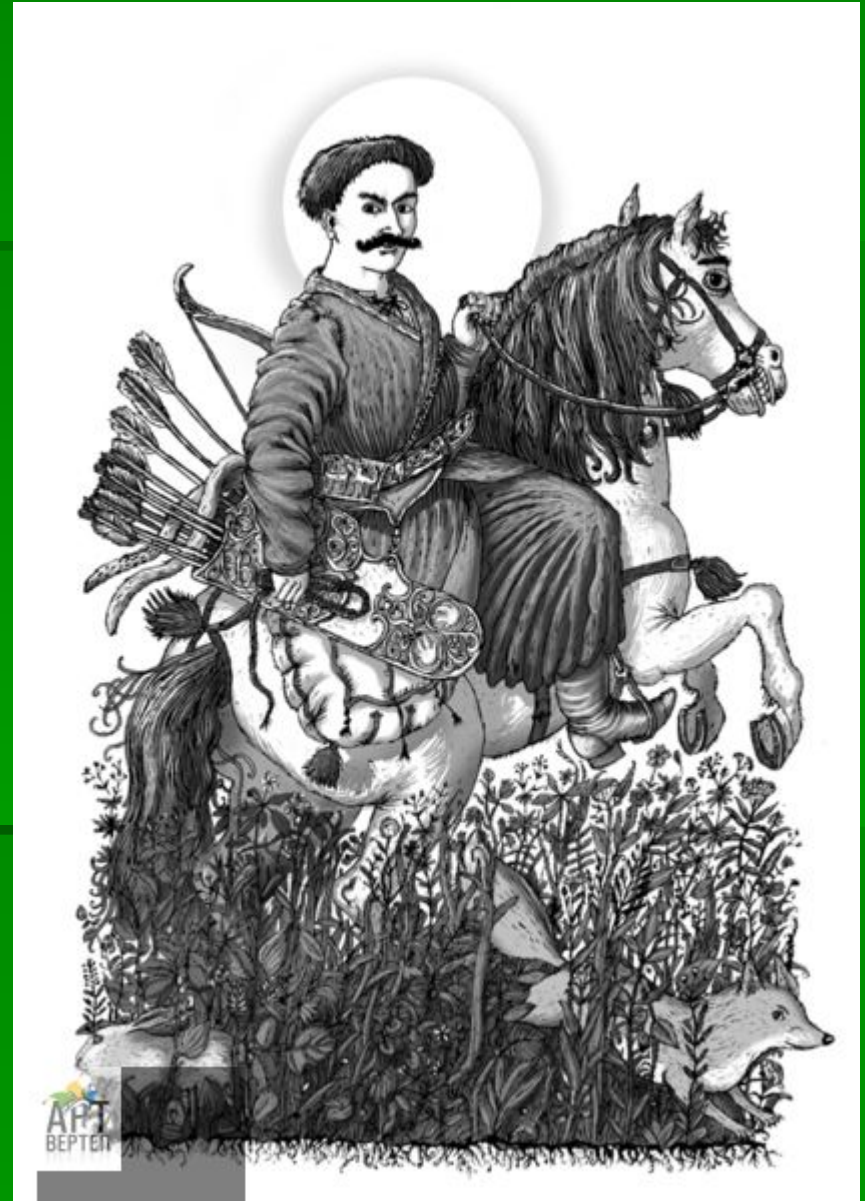
Застарілі слова

- У творах на історичну тематику часто зустрічаються застарілі слова. Автори свідомо це роблять, щоб читачі якнайкраще змогли уявити ті давні події, перенестися у ті часи. Для розуміння змісту книги нам треба знати значення деяких слів. Тому наведемо значення деяких слів.
- **Швайка** – те саме, що й шило.
- **Уриські села (татар.)** – українські села.
- **Ногайці, ординці** – татари.
- **Плавні** – заболочені, порослі очеретами береги річки, що затоплюються під час повені.
- **Козак** Термін «козак» уперше зустрічається в джерелах XIII ст. У перекладі з тюркської означає «одинокий», «схильний до розбою, завоювання». Існують й інші трактування цього слова. Так, у словнику половецької мови за 1303 р. це слово перекладається як «страж», або «конвоїр». У 1490 р. слово «козак» уперше з'явилося в Україні на означення людей, що ходили в степ за здобиччю або боротися з татарами.
- **Джура (чура)** — в Україні в 16—18 століттях — зброєносець, помічник у козацької старшини. Зазвичай джурами були молоді хлопці. Разом з козаками джури ходили в походи, брали участь у боях. Первісно джура іранське слово, що означає товариш, в українську потрапило як запозичення з татарської.
- **Характерник, химородник, галдовник** («галдувати» — чаклувати) або заморочник (вмів напускати «морок» — туман, сон) — назва віщуна, чаклуна на Запорозькій Січі, який займався не лише ворожінням, але й лікуванням поранених козаків, їх психотерапією та фізичною підготовкою, про що існує ряд історичних свідчень очевидців, народних легенд та переказів.

- «Джури козака Швайки» складається з трьох частин:
- Частина 1. Втеча з рідного дому
- Частина 2. На козацьких островах
- Частина 3. Джури вирушають у дорогу

- **!** Дія відбувається за козацьких часів у 15 столітті, та головними героями є не козацькі ватажки, а хлопці, які стали джурами відомого козака на прізвисько Швайка. Цього козака люто ненавидять і бояться вороги, бо він, наче та швайка, постійно завдає їм клопоту. На початку здається, що Швайка – легенда, недсяжна і таємнича, але швидко переконаєшся, що насправді він теж людина з плоті і крові, досить молодий, але розумний, сміливий і дуже вправний у бойових мистецтвах. І є у Швайки таємниця, за яку його, зокрема, і називають характерником, бо побратим цього козака – справжній вовк на ім'я Барвінок, який захищає свого товариша, не шкодуючи себе. Дружба між козаком і вовком не така вже й незвичайна річ, але тут вона змальована напрочуд зворушливо і героїчно. А ще у Швайки є так само розумний і відданий кінь Вітрик...

- Головні герої, окрім козака Швайки, – двоє товаришів – Санько і Грицик, а ще їхній одноліток – богатир Демко на прізвисько Дурна Сила. **Санько** – ще малий дванадцятирічний хлопчина, та у нього є дар подумки розмовляти з птахами і тваринами. Поки що він пасе курчат, та стрімко його життя змінюється, згодом він навчатиметься волхвуванню, чарівництву по-нашому, по-сучасному.
- **Грицик** зовсім іншої вдачі, бо якщо Санько часто буває замислений і замріяний, то Грицику постійно треба кудись бігти і про щось дізнаватися. Він володіє даром передбачення, хоча поки про те не знає, і ще лише його слухається бугай Петрик.
- Хлопці схожі на своїх однолітків, також мріють про козакування, хоча це й небезпечна справа, хочуть бути схожими на легендарного Швайку і шукають пригод на свої голови. Але є й дещо, що вирізняє їх поміж інших. Обоє хлопців – юні характерники, та ці здібності потрібно розвивати, і досить скоро у них з'являться вчителі, які можуть розкрити їхні приховані здібності. На шляху хлопців багато небезпек, але тільки так можна подорослішати і стати сильними духом.
- **Демку** так, як двом друзям, не пощастило, і він пройде важчий шлях до розуміння свого місця у світі і своїх здібностей. Демко добрий, сильний, та дуже довірливий, і тому на деякий час став зброєю у ворожих руках, а підступний зрадник ледь не занапастив хлопця, влаштувавши пастку для козака Швайки. Це теж гарний урок і для юного читача.

Майбутнє сходить чорною сівбою.
Що я додав до того врожаю?
Усі держави б'ються між собою.
Ми ж за державу билися своєю.
Л. Костенко

- Штрихами у книзі поступово вимальовуються два основних світоглядних конфлікти: боротьба із загарбниками, які хочуть поневолити наш край; і життя справжніх героїв, чиї вороги не тільки зовнішні, а й внутрішні, які будь-кого продадуть заради власного добробуту. Усім головним героям доведеться не раз доводити і собі, й іншим, що вони справжні, а не фальшиві патріоти, які тільки рядяться у козацький одяг.
Дуже добре про це каже дід Кібчик:
«По-татарському козак – це вільна людина, котрій і сам чорт не брат. Хоче – звіра полює, хоче – візьметься за шаблюку і йде на ногайця. А нинішні... – тут дід Кібчик презирливо спльовував на землю, – швидше від кози пішли» (С.16).
Цей дід наче голос самої Землі, він мудрий, проникливий, часом слова його жорстокі, але надовго запам'ятовуються:
«– Тоді я подамся до переяславського старости, – не здавався Швайка.
– Податися, звісно, можна, – згодився дід Кудьма. – Але ворон воронові навряд чи видзьобає око. А от ти можеш накласти головою.
Швайка довго мовчав.
– Страшні речі ви розказуєте, діду, – нарешті подав він голос. – Де ж тоді правда на світі, кому вірити?
– Собі, – відказав дід Кудьма. – Ніхто тебе не оборонить від тої сарани. Сам маєш боронитися. Зі своїм товариством» (С.258-259).
Яка знайома ситуація...
Або й зовсім упізнається:
«– ...То ж, може, ті татари були як татари. Вони, кажуть, вимагали лише десяту частку. А нинішні татари не такі. Їм не десята частка потрібна, вони на наших людей, мов на звірину, полюють!
– Всі вони однакові, – не погодився Байлем. – Що ті, що ці. Та я не про це. Тоді, кажу, з нами був князь Ольгерд. Хоч і не з нашої землі, проте нашою мовою балакав і віру нашу поважав. А зараз хто людей підніме – князі? А де ви їх бачили? Порозбігалися, мов їх і не було ніколи. Старости? Та вони ж нося бояться висунути зі своїх городищ» (С.277-278).
Нащо кликати собі нових панів? Треба людям гуртуватися, бо гуртом й «ординця проганяти легше»... І важливо, щоб народ зрозумів, що не потрібно шукати собі очільників десь серед негідних князів, а треба гуртуватися самим і вибирати гідних керувати поміж себе – це один з основних козацьких принципів. І ще важливо, щоб прийшов час для змін, тоді ріка часу виносить з народу тих, хто може змінювати дорогу, яка веде у майбутнє, тільки треба бути гідним такого вибору.

Все розберіть... та й спитайте
Тоді себе: що ми?..
Чиї сини? яких батьків?
Т.Г.Шевченко

- Дуже важливою є актуалізація козацької доби для дітей та юнацтва, бо на цьому ґрунті можна гарно виховувати патріотизм, національне самоусвідомлення та допомагати дитині самоідентифікуватися. Той, хто перейнявся подвигами козаків у минулому і теж хоче бути захисником своєї рідної землі, шукатиме у реальному світі і в своєму часі можливості боронити свою державу і розбудовувати її заради майбутнього.

Події цієї пригодницької книги відбувалися кілька століть тому, але те, про що вона говорить, важливо й актуально у сьогоденні як для дітей, так і для дорослих.

Дуже гарна пригодницька історія дорослішання, написана на історичній основі. На мою думку, це один з найкращих сучасних творів, які патріотично виховують молодь як щирих громадян нашої держави. І я радію, знаючи, що в мене попереду ще три

великі книги, у які можна поринути з головою.